

PANNONIA KÖNYVTÁR

SZERKESZTI:

DR. GORKA SÁNDOR

72.

HUSZONÖT ÉV AZ ERZSÉBET
TUDOMÁNYEGYETEMI
ORVOSTUDOMÁNYI KAR
MULTJÁBŐL

IRTA

DR. ENTZ BÉLA

PECS, 1943.

(KÜLÖNLENYOMAT A »PANNONIA« FOLYÓIRAT 1943.
VIII. ÉVFOLYAMÁBÓL)

87137

PANNONIA KÖNYVTÁR

SZERKESZTI:

DR. GORKA SÁNDOR

72.

HUSZONÖT ÉV AZ ERZSÉBET
TUDOMÁNYEGYETEMI
ORVOSTUDOMÁNYI KAR
MULTJÁBÓL

IRTA

DR. ENTZ BÉLA

PTE Egyetemi Könyvtár

P000461532

PÉCS, 1943

87137

Felelős kiadó: Dr. Gorka Sándor.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József igazgató.

A harmadik magyar Tudományegyetem létesítésének kérdése 1876-ban merült fel, amikor a pozsonyi jogakadémia és Pozsony szab. kir. város törvényhatósága azzal a kéréssel fordult a kormányhoz, hogy a két fakultásos jogakadémia egészítsék ki orvosi fakultással teljes egyetemmé.

Hazánk akkori nagy koncepciójú közoktatásügyi minisztere, TREFORT ÁGOSTON szívesen fogadta a pozsonyiak kérését, és 1878-ban felszólította a várost, hogy a fokozatosan kiépítendő egyetem részére megfelelő helyiségeket biztosítson. A város az egyetem számára a primási palotát jelölte ki és az egyetem létesítésére anyagi segítségét is felajánlotta. A boszniai occupatio azonban a terv keresztülvitelét megakasztotta és a király csak 1880-ban járult hozzá TREFORT-nak a harmadik, esetleg Pozsonyban létesítendő magyar egyetem felállítására vonatkozó előterjesztéséhez.

TREFORT-nak a Pozsonyban felállítandó orvostudományi karra vonatkozó törvényjavaslata 1885-ben készült el, TREFORT váratlanul bekövetkezett halála következtében azonban a törvényjavaslat nem került az országgyűlés elé, mert CSÁKY ALBIN GRÓF miniszter a harmadik magyar egyetem felállítását nem tartotta időszerűnek.

Mint hogy az orvostanhallgatók száma a budapesti és a kolozsvári egyetemen 1900—1910 között rohamosan emelkedett és a hallgatók gyakorlati kiképzése mind nehezebbé vált, a budapesti egyetem sürgetésére APPONYI ALBERT GRÓF vallás- és közoktatásügyi miniszter 1912-ben törvényjavaslatot nyújtott be a pozsonyi és debreceni egyetem felállítására, amely még 1912-ben törvényerőre emelkedett.

Az első komoly lépés az orvosi kar felállítására a három első orvoskari tanár: LÁSZLÓFALVI VELITS DEZSŐ, HERZOG FERENC és BAKAY LAJOS kinevezése volt 1914 január 19-én. Sajnos a közbejött háborús bonyodalmak a kar további fejlesztését megint hátráltatták és a többi orvoskari tanárt a király csak 1918 április 3-án nevezte ki.

Az orvostudományi kar alakuló ülését 1918 április 14-én tartotta, amelyen a kar első dékánjává néhai PEKÁR MIHÁLY-t, prodékánná FENYVESSY BÉLÁ-t, jegyzővé IMRE JÓZSEF-et választotta meg.

Az orvoskari intézetek és klinikák ideiglenes elhelyezésére szolgáló épületek átalakítási és berendezési munkálatai már előbb megindultak és 1918 nyarán annyira előrehaladtak, hogy a kar szeptemberben működését megkezdhette. Ugyanezen idő alatt a klinikák és intézetek felszerelése is megtörtént és a tanszemélyzet is kinevezetett. A kar még ugyanez év nyarán javaslatot tett a miniszternek a bonc-

tani, élettani, orvosvegytani és fizikai tanszékek betöltésére is. A kinevezések azonban késtek s így a kar Pozsonyban mindvégig csonka maradt.

Alig hogy 1918 őszén megkezdődtek az előadások, bekövetkezett az összeomlás, amely bizonyos mértékben az egyetem munkásságára is békítőlag hatott ugyan, a munka azonban tovább folyt, hiszen senki sem sejtette, hogy az ősi magyar koronázó város idegen kézre fog kerülni.

Mint hogy a csehszlovák köztársaság az entente-ot kész tények elé akarta állítani, 1919 január 1.-én a csehszlovák csapatok megszállták a várost.

Az egyetem a megszállás ellenére az 1918—1919. tanév második felében is megnyitotta kapuit s az előadások is megkezdődtek. A csehszlovák köztársaság időközben Pozsonyba küldött functionariusai a rector és az egyetemi tanács tiltakozása ellenére, közvetlenül a bevonulásuk után birtokukba vették az egyetemet. Az egyetem munkáját a megszállók nem zavarták meg, csak azt követelték, hogy az egyetem tanácsa, tanárai és hallgatói a köztársasággal szemben loyálisan viselkedjenek.

Az egyetem és tanárai ezt a megállapodást meg is tartották. Mikor azonban az újonnan kinevezett főispán azt követelte, hogy a szlovák kormány ünnepélyes bevonulásán a magyar egyetem is vegyen részt, ezt a kívánságot a tanács kénytelen volt megtagadni, mire a főispán 1919 január 28.-án az egyetem rectorát internálta, az egyetemet bezáratta, az előadások tartását megtiltotta s a tanárokat rendőri felügyelet alá helyezte.

Ezek az intézkedések az egész városban nagy visszatetszést váltottak ki, különösen amikor kiderült, hogy a zsupán önkényűleg, a megszálló csapatok parancsnokságának tudta nélkül élt a felsorolt repressaliákkal, úgy hogy a kormány a közvélemény nyomására kénytelen volt az egyetemet 1919 február közepén újra megnyitni. Az egyetem ügyeinek ellenőrzésére a köztársasági kormány kormánybiztost nevezett ki. Mint hogy azonban a főispán az egyetem bezárása ellenére az orvoskari tanárokat arra kötelezte, hogy a klinikai munkát tovább is folytassák és a betegeket lássák el, a klinikákon és az orvoskari intézetekben az egyetem bezárása ellenére tovább folyt a munka, csak az előadások szüneteltek.

Az egyetem újból való megnyitása után egy ízben még BAKAY tanártársunkat hurcolták el Illavára, később a félév folyamán többé semmi sem zavarta meg a kar működését. Mikor azonban a vörös hadsereg a csehszlovák megszálló csapatok ellen felvonult, a csehszlovák kormány Pozsony városából tuszokat szedett, köztük az egyetem rectorát: POLNER ÖDÖN-t és az orvostudományi kar dékánját; PEKÁR MIHÁLY-t is Luhacovicén internálta. Az internálás a nyár derekáig tartott.

A köztársasági kormány közoktatásügyi minisztériumának kiküldöttjei ismételten meglátogatták az egyetemi klinikákat, amely látogatások alkalmával azonban semmi közelebbit sem tudhattunk meg a csehszlovák kormánynak az egyetem további sorsát illető terveiről.

1919. húsvét után az egyetemet állítólag amerikai látogatók keresték fel, akikről azonban csakhamar kiderült, hogy nagyobb részük a prágai cseh egyetem tanársegédje, akik mint utóbb megtudtuk, a pozsonyi cseh egyetem tanárainak voltak kiszemelve.

Mint hogy a magyar egyetem tanácsa az egyetem további sorsát illetően a szlovák minisztériumtól semmiféle felvilágosítást sem kapott s így jövőnk szempontjából teljes bizonytalanságban voltunk, a tanács úgy határozott, hogy a rector vezetésével küldöttség keresse fel a köztársaság elnökét és közvetlenül az elnöktől szerezzen információt arra vonatkozólag, hogy milyen feltételek mellett folytathatjuk munkánkat.

Az elnök a küldöttséget 1919 május 27.-én jóindulatáról biztosította és úgy nyilatkozott, hogy rögtöni változásról szó sem lehet, arról is megnyugtatta a küldöttséget, hogy a tanárokat személyileg sem fogja a legcsekélyebb kellemetlenség sem érni.

Az elnök kedvező nyilatkozatának jó hatását azonban HABERMANN miniszter szűk szavú és rezervált nyilatkozata meglehetősen lerontotta. Biztatóbb volt DRINA államtitkár nyilatkozata Pozsonyban tett látogatása alkalmával. Szerinte az egyetem jövője attól függ, hogy mennyi magyar fog bekebelezetni a csehszlovák köztársaságba és hogy miképpen fognak alakulni a politikai viszonyok.

Időközben a szlovák minisztérium a lapokban ismételten szóvá tette a pozsonyi cseh egyetem felállításának szükségességét és SROBÁR miniszter egy interviewra adott válaszában kijelentette, hogy a pozsonyi cseh orvosi kar kinevezése és a magyar orvosi kar megszüntetése befejezett dolog, ami teljesen ellentétben állott MASARYK elnök ígéretével. Hogy azonban a szlovák minisztériumban ez a kérdés már régen elintéztetett, azt igazolja, hogy az egyetem bölcészeti és orvosi karának tagjai 1919 augusztus 20.-án, Szent István napján, elbocsáttattak az egyetem szolgálatából.

Mint hogy az egyetem tudománykarai 1919 június hóban FENYVESSY BÉLA professor személyében az első orvostudományi kar megválasztották, reá hárult az a szomorú feladat, hogy a megszüntetett orvostudományi kar klinikáit és intézeteit az újonnan kinevezett cseh tanári karnak 1919 szeptember 22.-én átadja. Az átadás magyar részről a nemzetközi jogi megállapodásokra történt hivatkozással a szükséges óvással történt annak hangsúlyozásával, hogy ez az átadás csak ideiglenesnek tekinthető.

Az orvoskar az egyetem átadásáról kiküldöttjei útján azonnal jelentést tett a magyar kormánynak és engedélyt kért arra, hogy munkáját a fővárosban folytathassa.

A kar tanárainak budapesti elhelyezkedésére vonatkozólag többterv merült fel. Az első az volt, hogy a budapesti Tudományegyetem klinikái, illetőleg intézetei adjanak helyet a menekült tanároknak. Ez a terv meghiusult. Ezért a kar kiküldöttjei HEIM PÁL és REUTER professorok a fővárosi kórházak központi igazgatójával léptek érintkezésbe, hogy engedje át a főváros ideiglenesen az egyik budai kórházat az egyetem céljaira s ily módon tegye lehetővé egy budai egyetem felállítását. Az igazgató ezt a megoldást nem fogadta el, de hajlandónak mutatkozott arra, hogy a menekült egyetem tanárait főorvosi minő-

ségben elhelyezi a főváros kórházaiban. Mikor azonban ezt a megoldási tervet a kiküldöttek TÓTH LAJOS államtitkár elé terjesztették, ez kijelentette, hogy az egyetem tanárai a minisztérium hozzájárulása nélkül nem tárgyalhatnak a fővárossal s minthogy a budapesti egyetem sem fogadhatja be nézete szerint az Erzsébet-Egyetem tanárait, leg-helyesebbnek tartotta, hogy a tanárok maradjanak mindaddig Pozsonyban, míg ki nem utasítják őket és kilátásba helyezte, hogy az új tanári kinevezések esetén elsősorban a menekült tanárokkal fogják az állásokat betölteni.

A bölcsészettudományi kar abban a szerencsés helyzetbe volt, hogy a polgári iskolai tanárképző intézet helyiségeit és berendezéseit az egyetem rendelkezésére bocsátotta s így a bölcsészeti kar az 1919/20. tanévben fennakadás nélkül folytathatta munkáját. A jogi kar, amelyet a csehszlovák kormány nem szüntetett meg, Pozsonyban maradt.

Mikor a megszálló hatalom az egyetemet átvette, lefoglalta az egyetem egész felszerelését is, a Budapestre költözött tanárok csak a saját tulajdonukat hozhatták el Pozsonyból s minthogy egyik tanártársunk Kolozsvárra költözött vissza, három kartársunk pedig egyelőre Pozsonyban maradt, az egyetem orvosi karát az a hét professzor jelentette, akik Pozsonyból kiutasítatván Budapestre költöztek s akiknek sem intézetük, sem semmi néven nevezendő felszerelésük nem volt. Szerencsénkre HEIM PÁL tanártársunk a Fehérkereszt-gyermek-kórház belgyógyászati osztályának főorvosi állását nyerte el és itt adott szállást a közegészségtani intézetnek is. Minthogy a kórbonctani intézet vezetőjét a Szent Rókus-kórház prosectorává nevezték ki, a kórbonctani intézet működése is biztosítva volt. A klinikai oktatás céljaira azonban sem épületekkel, sem beteg anyaggal nem rendelkezünk.

Időközben a Ferenc József-Egyetem Kolozsvárról kiutasított tanárai is Budapestre jöttek és ugyancsak Budapesten kívánták tanítói tevékenységüket folytatni.

A két menekült egyetem tanárai csakhamar belátták, hogy leg-helyesebb, ha egymást támogatva a budapesti átmeneti időben együtt működnek. Minthogy ez a terv a felettes hatóságok helyeslésével találkozott, a két egyetem orvoskarának tanárai a kar elhelyezési lehetőségeit egyenkint mérlegelve, 1920. február 13-án konkrét javaslatot terjesztettek a minisztérium elé a klinikák és az orvoskari intézetek elhelyezésére.

Eddig az időpontig az orvoskarnak a Fehérkereszt-gyermek kórház belosztályát és a Rókus kórházi prosectorát nem tekintve csak egy nagyon kicsiny helyiség állott rendelkezésére, amelyet néhai PEKÁR MIHÁLYNAK sikerült megszereznie.

A műegyetemnek budai új palotájába való átköltözködése következtében az Eszterházy-utcában üresen álló műegyetemi pótépület tantermeivel és laboratoriumi helyiségeivel nagyon alkalmas lett volna az orvoskari intézetek elhelyezésére. TÓTH LAJOS államtitkár, aki kezdetől fogva szíven viselte a menekült egyetemek megmentésének ügyét, az orvosi kar kérésére késznek is nyilatkozott e helyiségek átadására. Erre az épületre azonban az újonnan létesített közgazdaság-

tudományi kar is igényt tartott. Egyetemünk bölcsészeti kara ekkor már a budai paedagogiumban rendezkedett be s a karnak akkori dékánja — kétségtelenül félreértés következtében — a hozzáintézett kérdésre úgy nyilatkozott, hogy az Erzsébet-Egyetemnek erre az épületre nincs szüksége és hajlandó ezt a közgazdaságtudományi karnak átengedni, erre a minisztérium főiskolai osztálya az épületet a közgazdaság tudományi karnak adta át. PEKÁR MIHÁLY meggyőző érvelésével csak azt érte el, hogy az épület földszintjének egy részét és az alagsori helyiségeket sikerült megszerezniünk.

Messze vezetne, ha mindazokra a nehézségekre rá akarnék mutatni amelyekbe a két egyetem intézeteinek megfelelő elhelyezése ütközött. Végeredményben PEKÁR MIHÁLY baráti összeköttetéseinél köszönhető, hogy a budapesti egyetem, az állatorvosi főiskola, Budapest kórházainak igazgatósága, a Fehérkereszt-kórház, a poliklinika, az angyalföldi tébolyda — felettes hatóságai hozzájárulásával — helyet adtak a menekült egyetemnek. S minthogy a minisztertanács 1920. évi február hó 20.-án, illetőleg március 25.-én a két menekült egyetem cooperatioja mellett döntött, illetőleg hozzájárult, hogy a két egyetem működését újra felvegye és ideiglenesen Budapesten folytassa, egy évi szünet után 1920. szeptemberében karunk működését átmenetileg Budapesten újra megkezdette.

Pozsonyban az orvosi karnak csak három felső évfolyama működött. Mikor az egyetem tanárai a Ferenc József-Egyetem tanáraival együtt működve az 1920—21. tanévben az előadásokat megkezdették, az első és második orvostudományi évfolyamot is be kellett állítani. Mint-hogy azonban a Ferenc József-Egyetem tanárainak egyrésze még Kolozsváron maradt, ezen évfolyamok tanszékei nem voltak ellátva, ezért a fizika, kémia és az élettan előadására az állatorvosi főiskola tanárait: RHORER, GROH és FARKAS professzorokat kértük fel. Az anatómiát az első évben a budapesti egyetemen LENHOSSÉK és TELLYES-NICZKY professzoroktól hallgatták a két egyetem hallgatói; ez a provisorium azonban csak egy évig tartott, mert 1921-ben az orvostudományi tanártestület TÓTH ZSIGMOND professzort kérte fel az anatómiai tanszék ellátására, aki előadásait az állatorvosi főiskolán tartotta.

Minthogy PEKÁR MIHÁLY orvostudományi dékánnak az volt a meggyőződése — és e véleménye az orvostudományi tanártestület helyeslésével találkozott — hogy a magyar egyetemek orvostudományi karainak lehetőleg a nyugati országok egyetemeinek tantervéhez kell alkalmazkodnia, kérésztülvitte, hogy az Erzsébet-Tudományegyetemen az általános biológia is kötelező tárgy gyanánt adassék elő. A biológia előadására GORKA SÁNDOR-t sikerült megnyernünk.

A többi elméleti intézetek és a klinikák meglehetősen szét voltak szórva a fővárosban.

A tanítási anyagot azonban biztosítani tudtuk és a tanhelyiségeket is megszereztük. Most már az intézetek felszereléséről kellett gondoskodnunk. Szerencse volt, hogy a pozsonyi egyetem számára megrendelt felszerelések egy részét a vállalkozók még nem szállították el Pozsonyba s így ezekkel a rendelkezésünkre bocsátott épületeket a legszükségesebbekkel be tudtuk rendezni.

A Budapesten működő magánlaboratóriumok egyrésze beszüntette munkásságát, ezek felszerelésének megvásárlásával segítettünk magunkon.

Néhai FARKAS LÁSZLÓ és IMRÉDY BÉLA értékes könyvtárának megszerzésével s a tanárok magánkönyvtárainak az egyetem céljaira átengedett anyagával az orvoskari intézetek és klinikák könyvtárait is berendeztük.

Kötszerrel és gyógyszerrel egy ideig PEDLOW kapitány látta el a közkórházi osztályokon elhelyezett klinikákat.

A Ferenc József-Egyetem orvoskarával való cooperatio két évig tartott; mikor a Ferenc József-Tudományegyetem Szegedre költözött és az együttműködés megszűnt, az állatorvosi főiskolával való kapcsolatunk továbbra is fennmaradt.

Az előadások megkezdésével egyelőre elbárult az egyetemek megszüntetésének veszedelem s az által, hogy a Ferenc József-Egyetem is, az Erzsébet-Egyetem is megtartotta önállóságát, a két egyetem fenntartása biztosítottnak látszott.

Szeged városa már 1919. novemberében azzal a kéréssel fordult a minisztériumhoz, hogy a Ferenc József-Egyetemet Szegedre helyezze át. Ez a terv a miniszter tetszését is megnyerte, aki azt kívánta, hogy a Ferenc József-Egyetem már 1921/22. tanévben Szegeden kezdje el működését és avval a gondolattal foglalkozott, hogy az Erzsébet-Egyetem is költözzék le Szegedre, ami egyetemünknek a Ferenc József-Tudományegyetembe való beolvasztását jelentette volna.

Más oldalról is a beolvasztás veszélye fenyegette egyetemünket, mert alig, hogy az egyetem ideiglenes működését Budapesten megkezdette, az orvoskar meghívást kapott Debreczenből a Tisza István-Tudományegyetem csonka orvosi karával való egyesülésre.

Ez a megoldás biztosította volna az orvosi kar tanárainak tanítói és kutatói munkásságát. Az orvosi kar kiválása azonban az Erzsébet-Tudományegyetem kebléből az egyetem fennmaradása szempontjából akkor, amikor olyan sok szó esett a menekült egyetemek megszüntetésének szükségességéről, nagyon veszedelemes lépés lett volna. Bár a kar tanárainak egyrésze a meghívás elfogadása mellett volt, utóbb a kar belátva, hogy az egyetem léte forog kockán, a tervet elajtette.

Az egyetem tanárai a budapesti elhelyezkedést kezdettől fogva ideiglenesnek tartották, s ezért az orvoskar mindjárt a Pozsonyból való kiűzetés után tárgyalásokat kezdett a Dunántúl nagyobb városaival a menekült egyetem elhelyezése végett. Sopron Pozsonyhoz való közelsége miatt került szóba, Veszprém központi fekvése következtében látszott az egyetem elhelyezésére alkalmasnak. A győri elhelyezés is szóba került. Az összes dunántúli városok közül azonban csak Pécs foglalkozott komolyan az egyetem elhelyezésének kérdésével.

Pécs város tanácsa és közönsége egyetemünket még a szerb megszállás alatt meghívta falai közé s a meghíváshoz utóbb a pécsi püspöki jogakadémia ifjúsága is csatlakozott. HALLER miniszter még 1920. augusztusában értesítette erről az egyetemet és átiratban felszólította, hogy mielőtt Pécs városa a megszállás alól felszabadul, egyetemünk tartson szemlét, hogy milyen intézkedések szükségesek arra, hogy az

egyetem Pécsen működhessek. A miniszteri elhatározás tehát már ekkor minden más lehetőséget háttérbe szorított. A miniszter azonban a Ferenc József- és Erzsébet-Tudományegyetem egyesítésének tervét még nem ejtette el.

Az Erzsébet-Egyetem önállósága tehát még mindig nem volt biztosítva. Egyik oldalról a debreceni, más oldalról a szegedi egyetembe való beolvasztás veszélye fenyegetett.

Az egyetem fenntartására az első határozott lépést néhai VASS JÓZSEF miniszter tette, aki a háború után hazánkra nehezedett nyomás ellenére Magyarország kulturális fölényének biztosítására a négy magyar egyetem fenntartása mellett döntött és a Ferenc József-Egyetemnek Szegeden, az Erzsébet-Egyetemnek Pécsen való elhelyezését határozta el és ilyen értelmű törvényjavaslatot terjesztett a nemzetgyűlés elé, amely ezt két napi komoly vita után egyhangúlag elfogadta.

Az 1921. évi XXV. tc. végre határozott egyetemünk kérdésében.

Pécs városa 1921. augusztus 22.-én a szerb megszállás alól felszabadult, az egyetem tanácsa még a felszabadulás előtt néhai PEKÁR MIHÁLYT bízta meg a pécsi elhelyezkedés és berendezkedés nagy tapasztalatot, körültekintést és tapasztalatot igénylő munkájával. PEKÁR a nemzeti hadsereg bevonulása utáni napon már Pécsen termett, érintkezésbe lépett a város vezető köreivel, amelyek az egyetem kiküldöttjét a legmesszebb menő előzékenységgel fogadták.

Az orvoskar szempontjából az elméleti orvoskari intézetek elhelyezése volt a legnehezebb feladat. Kiválóan alkalmasnak bizonyult az összes elméleti orvoskari intézetek befogadására a hadapród iskola üresen álló nagyszabású épülete hatalmas kertjével; a klinikák egy részét a városi kórházban és a bábaképző intézetben lehetett elhelyezni. A hadügyi kinstár hajlandó is volt arra, hogy a hadapród iskolát az egyetem céljaira átengedje, rövid idő múlva azonban elhatározását megváltoztatta s így más megoldást kellett keresni. A munkálatok már már megakadtak, pedig a jogi kar céljaira ZICHY GYULA megyéspüspök a joglyceum épületét készséggel felajánlotta s a KLIMÓ püspök alapította könyvtárt is átengedte az egyetemnek.

Pécs városa kész volt a városi kórházat a klinikák céljaira átengedni, az egyetemi internátusok számára telket ajánlott fel és anyagiakkal is hajlandó volt az egyetem ügyét elősegíteni. Mindez azonban nem volt elegendő s az egyetem pécsi elhelyezésének ügye olyan lassan haladt, hogy Pécs városa a megyéspüspök vezetésével népes küldöttséggel kereste fel a miniszterelnököt és a kormány tagjait, hogy az egyetem mielőbb Pécsen való elhelyezését kisürgesse. A pécsi memorandumot BETHLEN miniszterelnök azzal a kijelentéssel vette át, hogy a nemzetgyűlés az Erzsébet-egyetemnek Pécsen való elhelyezését törvénybe iktatta. A kormány feladata a törvény végrehajtása és a kormány a törvényt végre is fogja hajtani.

A pécsi küldöttség e megnyugtató kijelentést vitte haza Pécsre.

Az egyetem orvoskarának ügye azonban az intézetek és klinikák elhelyezésével még nem volt megoldva, hiszen a tudományos buvákodásra nem rendelkezünk megfelelő felszereléssel, ezért mihelyt a kormány a menekült egyetem fenntartását elhatározta, gondoskod-

nunk kellett az intézetek korszerű felszereléséről, illetőleg ezek beszerzésére szükséges összegekről. Ez abba az időbe esett, amikor Magyarország költségvetésének ellenőrzésével az entente SMITH JEREMIÁST bízta meg. Meg kellett tehát találnunk a módját, hogy az egyetem további fennmaradásának biztosítására SMITH hajlandóságát is megnyerjük. A küldöttségnek, amelyet néhai PEKÁR MIHÁLY orvoskari dékán vezetett, sikerült SMITH-t kérésünk jogosságáról meggyőzni és a kért anyagi segítséget az egyetem és az orvosi kar számára biztosítani.

A Ferenc József-Egyetemmel való cooperatio megszűnése nem okozott semmi zökkenőt a kar munkájában, mert BAKAY és HERZOG professzorok is leköltöztek Budapestre és a kar újonnan kinevezett erőikkel is gyarapodott.

Elhatározó lépés az egyetemnek Pécsre való elhelyezésére azonban csak akkor történt, amikor néhai KLEBELSBERG GRÓF minisztersége legelején Pécsre utazott és a nehézségeken úgy segített, hogy az állami főreáliskola épületét jelölte ki az egyetem központi hivatalai, jogi és bölcsészettudományi karának elhelyezésére s a főreáliskolát a joglyceum épületébe költöztette át. Ez a megoldás, az állami elemi iskolának internátus céljaira való átengedése és a tanárok részére egyetemi bérház építése a város által internátus céljaira felajánlott telken egy csapásra megoldotta a nehézségeket. A gyermekklinika elhelyezésére a Julian-iskolát sikerült megszerezni. A bőr- és nemikórtani klinika céljaira pedig a hadügyminisztérium ideiglenesen a csapatkórházat engedte át. A miniszter kérésére a város az újonnan épült kereskedelmi iskoláról — abban a reményben, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium mihelyt a viszonyok megengedik, e helyett új kereskedelmi iskolát fog építeni — a sebészeti klinika számára lemondott. Az anatómiai intézetek céljaira pedig a városi tornacsarnok alakíttatott át. A gyógyszer-tani és közegészségtani intézetek a városi szegényházban nyertek elhelyezést.

A város nagylelkűségéből sikerült a nőinternátus részére is megfelelő épületet szerezni s így a város áldozatkészsége az egyetem leköltözése elé gördülő utolsó akadályokat is elhárította.

Pécs városa tehát tetemes áldozatokat hozott az Erzsébet-Egyetem elhelyezésére s éppen az orvosi kar klinikáinak és intézeteinek befogadására kellett a kórház és szegényház átengedése mellett kereskedelmi iskolájáról, tornacsarnokáról is lemondania, e mellett jórészt az orvoskar hallgatóinak elhelyezésére szolgáló internátus létesítésére nagy értékű telek átengedése mellett a város tetemes anyagi hozzájárulása vált szükségessé, hogy a kar igényeinek megfelelő internátus létesíttessék.

A kórház átadása nemcsak az épületek átadását, hanem az egész értékes kórházi felszerelés átengedését is jelentette.

A jog- és államtudományi, valamint a bölcsészeti kar 1923. szeptemberében költözött le Pécsre s ugyanekkor nyílt meg az orvoskar első két évfolyama is. Az egyetem megnyitásakor KLEBELSBERG miniszter úgy nyilatkozott, hogy büszke megelégedés tölti el lelkét, hogy páratlanul nehéz körülmények között újabb tüzhelyet szentelhet fel a tudománynak, hogy a tudás erejével munkálkodják hazánk újjá-

építésén és a magyar név becsületének gyarapításán. Ugyanekkor annak az elhatározásának adott kifejezést, hogy a négy magyar egyetemet feltétlenül fenn fogja tartani. NENDTVICH polgármester üdvözlő szavaiban ünnepélyesen megígérte, hogy az országnak ezt a kultúr-kincsét nemcsak megőrzi ez a város, hanem minden erejével elő fogja mozdítani az egyetem fejlődését és felvirágzását.

Egy évvel később az orvoskar három felső évfolyama is lekötözött Pécsre, de alig hogy megkezdette működését, a takarékosági bizottságban 1925. elején három magyar egyetem megszüntetésének terve merült fel. Bár ez ellen a magyar társadalom is felzúdult, első sorban mégis KLEBELSBERG miniszternek köszönhető, hogy meggyőző érvelésével keresztülvitte ennek a tervnek eljajtását.

Pécs város vezetői öge újabb nagy áldozatokat hozott az egyetem és az orvoskar fenntartása érdekében, amikor az egyetem jogi karának megfelelő elhelyezése céljára megépítette az egyetem jogi kar palotáját és ezzel az orvosi és bölcsészeti kar intézeteinek terjeszkedését lehetővé tette. Majdnem egy időben határozta el a város tanácsa az egyetemi tanári lakóház felépítését, hogy a még 1925-ban létesített egyetemi internátusi épület eredeti rendeltetésének átadható legyen és megint csak Pécs város áldozatkészségének köszönhető az épületnek internátus céljára való adaptálása.

Alig hogy ezek az építkezések befejeződtek, Pécs városa az orvoskar kérésére a gyermekklinika mellett megépítette és berendezte a klinika fertőző pavillonját, amivel az orvosi kart lényegesen megerősítette. Az építkezések jórésze abba az időbe esett, amikor a külföldi hitelek felmondása következtében újabb súlyos pénzügyi válság következett be.

Egyetemünk az első, amelynek orvosi karán külön orvosi fizikai, orvos-vegytani és biológiai intézetet állított fel. Fejlődést jelentett az orvoskar történetében az egyetemi gyógyszerár megnyitása. Már kezdettől fogva működött egyetemünkön RHORER professzor vezetése alatt az egyetemi központi Röntgen-intézet. Ez az intézet azonban RHORER halála után megszűnt. Helyette a női klinika bővült korszerű Röntgen-felszereléssel és rádium-intézettel. Az 1937—38. tanévben nyílt meg karunkon a fogászati intézet, amely azóta örömdetesesen fejlődik.

Az orvoskar SCIPIADES professzor kezdeményezésére az Egyetem Barátainak Egyesülete keretében megszervezte a kar tudományos egyesületét is, amely azóta élénk tudományos munkásságot fejt ki és amely egyesületnek egyik alapítása a Tóth Lajos-emlékérem, valamint a Heim-pályadíj is, amellyel évenként felváltva klinikai, illetőleg elméleti orvostudományi munkák jutalmaztatnak.

Az orvosi kar munkásságát többször megzavarta az egyetem megszüntetésének terve, de mindig akadtak pártfogóink, akik ezt a tervet meghiusították, ezek között nem szabad megfeledkeznünk egyetemünk legnagyobb barátjáról, néhai TÓTH LAJOS államtitkárról, mert az ő céltudatos munkásságának köszönhető első sorban ennek az egyetemnek megerősödése és fejlődése.

Az 1918-ban kinevezett 11 tanár közül négyen értük el a kar

kebelében e negyedszázados jubileumot: FENYVESSY BÉLA, REUTER CAMILLO, ENTZ BÉLA és MANSFELD GÉZA. VERESS FERENC tanártársunk már 1919. elején megvált tőlünk és szűkebb bazájába Erdélybe tért vissza. Három kartársunk: HERZOG FERENC, BAKAY LAJOS és IMRE JÓZSEF a budapesti Tudományegyetem katedráit tölti be. Három örökre elköltöztek körünkből.

A kar seniorja LÁSZLÓFALVI VELITS DEZSŐ kevéssel kiűzetésünk után Pozsonyban, ahol előbb mint a bábaképző igazgatója, utóbb mint egyetemi tanár lejtette ki áldásos működését, örök pihenőre tért. A volt pozsonyi jogakadémia tanári kara mellett ő volt az Erzsébet-Tudományegyetem egyik legtevékenyebb előharcosa; milyen tragikus, hogy amikor törekvéseinek célját elérte, az imperium-változás nemcsak állásától, hanem szerető gondlald felépített klinikájától is megfosztotta.

1929-ben tragikus hirtelenséggel vált meg tőlünk HEIM PÁL alig hogy a budapesti tudományegyetemen a gyermekgyógyászati tanszéket elfoglalta. Egyike volt ő a legkiválóbb magyar klinikusoknak, aki páratlanul lelkesedett tudományáért, klinikáját nemcsak gyakorlati, hanem tudományos szempontból is a legmagasabb szintre emelte és a legnagyobb odaadással szolgálta az Erzsébet-Tudományegyetem ügyét különösen azokban a válságos időkben, amelyekben az egyetem léte forgott kockán. Ő volt a kar kiküldöttje Budapesten, amikor a megszálló hatalom Pozsonyban a magyar egyetemet megszüntette és fáradhatatlanul azon munkálkodott, hogy az egyetem fenntartassék, ebben a munkában önzetlenül csatlakozott PEKÁR MIHÁLY boldogult tanártársunkhoz, akit méltán nevezhetünk az egyetem megtartójának, mert PEKÁR MIHÁLY volt az, akinek állhatatosságán minden olyan törekvés hajótörést szenvedett amely az Erzsébet-Tudományegyetem megszüntetésére, vagy más egyetembe való beolvasztására irányult. Az egyetemi orvoskari intézetek átadása után, amint tehetette, Budapestre ment és az egymással cooperáló Ferenc József- és Erzsébet-Tudományegyetem elhelyezésének kérdését megoldotta. A két menekült egyetem megszüntetését jogfeladásnak tekintette. Mikor felfogásának helyességéről a Kormányzó úr őfőméltóságát és a kormányt is sikerült meggyőznie, ő volt a szószólója az Erzsébet-Tudományegyetem pécsi elhelyezésének is. Mint a kormány megbízottja ő választotta ki Pécsen az alkalmas épületeket s a pécsi püspökséggel és a város vezetőségével ő beszélt meg és tapintatos modrával ő vitte dülőre a legnehezebben megoldható kérdéseket is. Mindíg az egyetem fejlesztésén dolgozott, mert meggyőződése volt, hogy minél inkább megerősödik az egyetem és minél fejlettebbek intézményei, annál inkább ellent tud állani a megszüntetés sokáig kisértő veszélyének. Ő szervezte meg egyetemünk diákszociális intézményeit is s mindenkor meleg szívű pártfogója volt az egyetemi ifjúságnak.

A legnehezebb időkben szegődtek egyetemünk mellé néhai BECK SOMA és RHORER LÁSZLÓ professzorok, akik már a pesti átmeneti időben hathatósan támogattak BECK kórházi osztályának, RHORER pedig fizikai intézetének átengedésével. Egyetemi tanári munkásságuk súlypontja pécsi működésük idejére esik. BECK a bőrklinika,

RHORER pedig a fizikai intézet berendezésével méltán sorolhatók az egyetem alapítói közé. BECK-nek köszönjük a diákszociális iroda berendezését is, míg RHORER mint a pécsi egyetemi atletikai club első elnöke vette ki részét az ifjúság támogatásában.

Emléküket mindenkor hálás kegyelettel fogjuk megőrizni.

Adja Isten, hogy a sok viszontagság után a nyugodt munka évei köszöntenek ránk és egyetemünk hosszú századokon át teljesítse magasztos hivatását.

2939

1/17

Administrative
200

P A N N O N I A K Ö N Y V T Á R

1. Klemm Antal: Pécs és a Mecsek neve. 1935. 1.— P.
2. Paulovics István: Római kisplasztikai műhely Pannóniában. 1935. 1.— P.
3. Ejnar Dyggve: Das Mausoleum in Pécs. 1935. 1.— P.
4. Kerényi Károly: Gondolatok Dionysosról. 1935. 1.— P.
5. Kardos Tibor: Janus Pannonius bukása. 1935. 2.— P.
6. Nagy Lajos: Asztrális szimbolumok a pannoniai bennszülött lakosság síremlékein. 1935. 2.— P.
7. Szabó Pál Zoltán: Pannonföld öt polgársága. 1935. 2.— P.
8. Baldum Saria: Eine Emonenser Landmannschaft in Savaria. 1935. 2.— P.
10. Horváth Henrik: Pannoniai antik elemek továbbélése román épületplasztikánkban. 1935. 2.— P.
11. Giuseppe Lugli: Memoire archeologiche in Italia relative alla Paunonia. 1935. 1.— P.
12. Horváth Adolf: A baranyai növényvilág kutatásának irodalma. 1935. 1.— P.
13. Juhos Lajos: Dunántúli kisgazdák jövedelmi helyzete. 1935. 1.— P.
14. Andreas Alföldi: Epigraphica. 1935. 1.— P.
15. Tompa Ferenc: A Dunántúl őstörténelme. 1935. 2.— P.
16. Klemm Antal: Pécs helynevei. 1935. 1.— P.
17. V. Lebzelter: Römische Schädcl aus Pannonien. 1935. 1.— P.
18. Birkás Géza: A magyarság francia barátai régen és most 1936. 2.— P.
19. Nagy Lajos: Keresztény-római ládaveretek Szentendréről. 1936. 2.— P.
20. Kardos Tibor: A magyar humanizmus kezdetei. 1936. 3.— P. —
21. Brelich Angelo: Az ókori latin sírfeliratok világnézeti háttere. 1936. 1.— P.
22. Mayer Erzsébet: Diomede Caraffa. 1936. 2.— P.
23. Borzsák István: Magyarország földje a régi görög irodalom tükrében. 1936. 1.— P.
24. Fabinyi Tihamér: A pécsi iparművészet fénykora. 1936. 1.— P.
25. Kerényi Károly: Római ókortudományok a háború után. 1936. 1.— P.
26. Paulovics István: Római kőemlékek a kisigmándi temetőben. 1936. 2.— P.
27. Gabriel Finály: Archäologische Funde in Ungarn. (1925—1934.) 1936. 2.— P.
28. Horvát Adolf: Mediterrán elemek a baranyai flórában. 1936. 1.— P.
29. Timár Kálmán: Dunántúli magyar kódexek sorsa. 1936. 2.— P.
30. Alföldi András: Bibliographia Pannonica. II. 1936. 2.— P.
31. Relkovié Davorka: Pécsi vonatkozású délszláv énekek a török hódoltság korából. 1936. 50 fillér.
32. Altheim Ferenc: Itália és Róma. 1937. 1.— P.
33. Tolnay: La peinture hongroise contemporaine. 1937. 2.— P.
34. Kerényi K.: Korfu és az Odysseia. 1937. 1.— P.
36. Prinz Gyula: Dunavölgyi fővárosok. 1937. 1.— P.
37. Klemm Antal: A pécsi Nyirkállai-kódex magyar glosszái. 1937. 1.— P.
38. Alföldi András: Bibliographia Pannonica. III. 1937. 2.— P.
40. Koszó János: Ungarn und die geistesgeschichtliche Forschung. 1938. 50 fillér.
41. Brelich Angelo: Antik vallás és klasszikus költészet. 1938. 1.— P.
42. Birkás Géza: Tolnai Vilmos emlékezete. 1938. 50 fillér.

43. Zechmeister László; Rhorer László. 1938. 50 fillér.
44. Halasy-Nagy József; Szuányi Miklós. 1938. 50 fillér.
45. Halasy-Nagy József; Schopenhauer. 1938. 1.— P.
46. J. Krahe, V. Pisani, G. Devoto; Illyrice. 1938. 3.— P.
47. Balla Borisz; Gabriel Marcel drámái. 1938. 1.— P.
48. Alföldi András; Bibliographica Pannonica. IV. 1938. 2.— P.
49. Kerényi K.; Die Göttin Diana im nördlichen Pannonien. 1938. 150 P.
51. Klenner F.; Csokonai és a preromantika. 1938. 2.— P.
52. Kerényi Károly; Religio Academici. 1938. 1.— P.
53. Krisztics Sándor; A jog mint társadalmi irányeszme. 1942. 1.— P.
54. Hodinka Antal; Adalékok Pécs város történetéhez, 1686-tól 1701-ig. 1942. 2.— P.
55. Császár Elemér; Az elektronmikroszkóp (8 képpel és 1 műmelléklettel.) 1942. 2.— P.
56. Matyánsovsky-Zsolnay Tibor; Az agyagárukról. 1942. 1.— P.
57. Orbán György; Küzdelem a zaj ellen (2t képpel). 1942. 150 P.
58. Erekly István; A modern magyar közigazgatás kialakulása. 1942. 360 P.
59. Kanizsai László; A csecsemőmirigy működéséről szóló ismereteink mai állása. 1942. 1.— P.
60. Reuter Camillo; A spirítizmus orvos-természettudományi megvilágításban. 1942. 2.— P.
61. Mansfeld Géza; Narkózis és alvás. 1942. 2.— P.
62. Holub József; Egy dunántúli egyházi nagybirtok élete a középkor végén. 1942. 360 P.
63. Barankay Lajos; A magyar reneszánsz-kor felsőoktatása. 1942. 150 P.
64. Koleszár László; Új gyógymód a csont- és ízületi gümőkór gyógyításában. 1943. 250 P.
65. Irk Albert; A jog és a törvény. 1943. 250 P.
66. Erekly István; Adalékok a modern magyar pénzügyi közigazgatás kialakulásához. 1943. 2.— P.
67. Hodinka Antal; Az ipeki szerb pátriárka Magyarországon való állandó letelepedésre adománylevelet kér I. Lipót királytól. 1943. 150 P.
68. Halasy-Nagy József; Aristoteles „etiká”-ja. 1943. 1.— P.
69. Cziglányi Aladár; Mi az összefüggés az ember házassága és az állatok „házassága” között? 1943. 2.— P.
70. Lissák Kálmán; Az idegingerület áttevődésének elméletei. 1943. 150 P.
71. Soós József; Mit eszünk és mivel táplálkozunk? 1943. 1.— P.
72. Entz Béla; Huszonöt év az Erzsébet-tudományegyetemi orvostudományi kar multjából. 1943. 1.— P.

A 9., 35., 39., 43. és 50. sz. elfogyott.

A M. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete.
Elnök: Dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc.

Célja: 1. a pécsi egyetem tudományos munkájának minden irányú támogatásával a magyar tudományos élet fejlesztése; 2. a pécsi egyetem tudományos törekvéseit a magyar kultúra javára előmozdítani akaró társadalomnak és az egyetem volt polgárainak az Alma mater szeretetében való egyesítése abból a célból, hogy az Egyetem székhelyén és környékén az egyetem munkáját megértő, méltányló, támogató és az önzetlen kutató tevékenységet élesztő milieu fejlődhessen ki.

Rendes tagsági díj évi 5 pengő, melyért az Egyesület kiadványai járnak tagsági illetmény fejében.

Belpécsi nyilatkozatok Dr. Gorka Sándor egyet. tanár, ügyvezető-elnökhöz (Pécs, Rákóczi-út 80.) küldhetők.

Felelős kiadó: Dr. Gorka Sándor.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSÉTT.

A nyomdaért felelős: Mészáros József igazgató.